

Virtuální hospitace – Anglický jazyk: Health

Odborná analýza hodiny (evaluace)

Autor: PaedDr. Monika Černá, Ph.D.

Analýza vyučovací hodiny byla zpracována za využití pracovní verze videozáznamu a pracovních listů, které učitelka pro výuku vytvořila. Z úvodu nahrávky se dozvídáme, že **složení skupiny je výsledkem procesu vnější diferenciaci v rámci ročníku** podle dosažené úrovně komunikační kompetence v angličtině (učebnice *Headway Upper-intermediate*). Současně učitelka označila tuto skupinu za heterogenní dle stejného kritéria a dle národnosti žáků.

Hodnotíme-li, **jak hodina jako celek působila**, je nutné ocenit přirozené, jisté a vstřícné vystupování učitelky při vedení hodiny v anglickém jazyce, kterým se snažila vytvořit neohrožující prostředí pro aktivní účast žáků ve výuce. Přítomnost kamer zřejmě vykonala své, někteří žáci působili až strnulým dojmem. Pravděpodobně se i přes snahy učitelky vytvořit příjemnou atmosféru necítili zcela bezpečně – obsahem vyučovací hodiny byla diskuse v cizím jazyce na kontroverzní téma a očekávala se formulace jejich vlastních názorů a postojů. V této souvislosti je potřeba pozitivně hodnotit odvahu učitelky nabídnout pro natáčení takto koncipovanou hodinu.

Máme-li posoudit vyučovací hodinu **z hlediska výsledků učení žáků**, dostáváme se do potíží, neboť jak v krátkém úvodním představení před vyučovací hodinou, tak i na jejím začátku, nebyl řádně formulován její cíl a není možné hodnotit, zda jej bylo dosaženo. Učitelka hovoří o struktuře hodiny: „*V první části budeme pracovat se slovní zásobou, studenti budou pracovat se slovníkem, budou opakovat starší slovní zásobu, ale budou se učit i nová slovíčka, naučí se je vyslovovat, naučí se je nebo je zkusí použít ve větě...*“ V představení hodiny dominuje zaměření na obsah, o dílčím oborovém cíli se dozvídáme z formulace „*naučí se je [nová slovíčka] vyslovovat*“. Podobně i v komentáři k druhé části hodiny cíl zůstává implicitní: „*...se budeme zabývat kontroverzními tématy, která jsou spojená s tématem Health, budou muset k nim zaujmout určité stanovisko, seznámí se s tématem a poreferují svým spolustudentům o tom daném tématu.*“ K získání přesnější představy o cíli nám nepomůže ani formulace z úvodu hodiny v angličtině, kdy se po relativně slibném začátku („*The aim is to revise some vocabulary from the topic...*“) formulace cíle, tj. co se naučí žáci, mění v oznámení, o co se bude snažit učitel („*I'll try to give you some ideas...*“).

Zvolená struktura hodiny je logická, po motivačním úvodu následuje aktivita zaměřená na jazykové prostředky, v tomto případě na slovní zásobu, pak je zařazena aktivita rozvíjející produktivní řečovou dovednost mluvení. V závěru jsou zopakována některá slovíčka a zadán domácí úkol. Podíváme-li se na dvě hlavní aktivity **z pohledu Littlewoodovy taxonomie**, aktivita prekomunikativní (vyhledávání významu nových slov, třídění slovní zásoby) předcházela aktivitám komunikativním (vysvětlování významu neznámých slov v první části hodiny, diskuse v části druhé). Učitelka využila různých organizačních forem práce, což bylo vzhledem k zadaným aktivitám relevantní. Učitelce se podařilo poskytnout rovnoměrný prostor pro vlastní produkci všem žákům. Zařazením skupinové práce se zvýšil tzv. *student talking time*, což bylo žádoucí, vyučovací hodina byla navržena jako příprava na profilovou

část maturitní zkoušky. Vzhledem k pozorování zprostředkovanému videozáznamem však nebylo možné posoudit, do jaké míry žáci ve skupinách opravdu spolupracovali. Jelikož byla celá hodina vedena v anglickém jazyce, žáci měli příležitost k osvojení jazyka skrz tzv. *comprehensible input*.

Analyzujeme-li **aktivitu zaměřenou na slovní zásobu**, je pozitivní, že učitelka aktivizovala žáky zařazením skupinové práce a využitím slovníku. Ze záznamu není zcela zřejmé, o jaký slovník se jednalo, pravděpodobně to však byl slovník překladový. Vzhledem k zadanému úkolu a k úrovni komunikační kompetence žáků mohl být využit i slovník výkladový. Dalším aspektem ke zvážení je výběr slovní zásoby. Nabízí se otázka, jaká byla kritéria výběru lexika. Zvolená struktura hodiny naznačovala, že první aktivita bude lexikální přípravou pro aktivitu druhou, postupně se však ukázalo, že tomu tak není. Tím se znovu dostáváme k otázce cíle první aktivity. V pracovním listu bylo 32 slov (několik slov se ale na tabuli neobjevilo (*heel, kidneys, tonsillitis*) nebo je nebylo možné přes žáky na tabuli vidět). Posuzovat, zda to byl počet vysoký, je těžké, pokud nevíme, kolik slov bylo určeno k opakování a jaký byl cíl aktivity. Pokud bylo cílem, aby se žáci naučili nová slova aktivně použít ve větě, pak to byl počet vysoký, literatura doporučuje na této úrovni přibližně 11 jednotek pro produktivní osvojení. V představení hodiny zaznělo, že se žáci mají naučit nová slova vyslovovat. Tento cíl je měřitelný a můžeme říci, že nevíme, zda byl dosažen, protože každý žák řekl a vysvětlil 2–3 slova, a to ne vždy správně (např. *bruise, indigestion* – nesprávná výslovnost, *diarrhoea* – přízvuk), ostatní příležitost neměli. Je-li dílčím cílem naučit se výslovnost nových slov, pak je důsledné poskytování korektivní zpětné vazby nezbytné. V rámci učební aktivity měli žáci za úkol vysvětlovat význam nových lexikálních jednotek, což je příležitost k rozvoji důležité součásti komunikační kompetence, a to kompetence strategické. Učitelka poskytovala žákům nápovědu nebo doplňovala jejich odpovědi. V některých případech to již nebylo nutné, žáci rozuměli novému slovíčku po vysvětlení spolužáka. Parafrázování žákovy odpovědi učitelem je na místě, pokud žáci poskytnutému vysvětlení nerozumí. V opačném případě je nadbytečné, aktivita se prodlužuje a zvyšuje se podíl tzv. *teacher talking time*. Tato aktivita trvala přibližně 20 minut, nabízí se otázka, jak žáky zaměstnat i ve fázi, kdy poslouchají prezentaci slovní zásoby jiných pracovních skupin.

Ve druhé části hodiny byli žáci rozděleni do čtyř skupin, každá z nich obdržela jedno z **kontroverzních témat týkajících se zdraví** (*Eugenics, Plastic surgeries, Euthanasia, Choosing your baby's sex*). Témata byla velmi dobře vybrána, přinesla do hodiny morální a etické otázky jako stimuly pro autentickou diskusi v cizím jazyce s mezioborovým přesahem do oblasti společenských věd. Do jaké míry žáci diskutovali anglicky, nelze ze záznamu vyvodit, toto bude moci komentovat učitelka, která práci žáků monitorovala. Jednotlivé skupiny představily své téma a odpovědi na zadané otázky; další diskuse se nerozvinula, k jednotlivým tématům se vyjádřili pouze žáci, kteří jej zpracovávali, i když na základě témat se očekávala diskuse bouřlivější. Jeden z možných důvodů, vliv kamery, byl zmíněn dříve. Příčiny však mohou být i jiné. Jednou z podmínek pro úspěšné mluvní aktivity je vyvarovat se toho, že žáci nemají co říci. Zatímco k jednomu z témat byl v pracovním listu krátký text, k jiným jen stručné vysvětlení. Poskytnutí krátkého textu k tématu by nejen nabídlo žákům další formu inputu, ale také by myšlenky v něm obsažené mohly žáky více stimulovat k diskusi. Slovní zásoba pro první aktivitu by mohla být vybírána na základě textu,

obě aktivity by tak byly propojeny do jednoho celku. Důležité pro zapojení jednotlivých žáků mohou být i osobní preference určitého tématu, kdyby si žáci mohli téma zvolit, potenciálně mohla být míra jejich aktivity vyšší. Nastartovat diskusi není snadné, žáci mohli pociťovat nedostatek času k promyšlení vlastního názoru na každé z kontroverzních témat nebo nebyli připraveni po jazykové stránce – roli mohla sehrát nejistota, jak formulovat svůj názor, jak nějaké slovo vyslovit (např. *euthanasia* – vysloveno chybně) atd. Druhé aktivitě bylo věnováno méně času než první, což je škoda, nabízela hodnotnější výstupy učení – umět formulovat vlastní názor na kontroverzní téma ve srovnání se znalostí významu izolovaných slov. Zpětná vazba na jazykovou stránku produkce žáků poskytnuta nebyla.

Rozvoj komunikační kompetence žáků v angličtině chápeme jako oborový cíl cizojazyčné výuky a můžeme závěrem konstatovat, že uvedená vyučovací hodina přispěla k rozvoji všech jejích složek – kompetence jazykové (organizační i pragmatické) a strategické. Oborový cíl se do značné míry překrývá s cílem obecným, tj. kompetencí komunikativní, která byla také rozvíjena. Z hlediska dalších klíčových kompetencí byl vytvořen prostor pro rozvoj kompetencí sociálních a personálních i občanských.